

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
на тему: «Управління депозитними ресурсами банку»

Виконав: студент 6 курсу, групи 2
Спеціальності «072 «Фінанси, банківська
справа та страхування»,
спеціалізації «Банківська справа»
НОСАЛЬ М.О.
Науковий керівник: к.е.н., доцент
СЕРГЄЄВА О.С.

ОДЕСА - 2020 року

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Результати роботи банку напряму залежать від якості сформованих ресурсів. Важливим моментом для банку є позитивний фінансовий результат. Оскільки близько 70 % активних операцій займають кредитні операції, то зрозуміло, що насамперед якість ресурсів впливає на кошти, направлені на кредитування. Однак в останні роки, період кризи, формування депозитних ресурсів є проблемним, такими як з боку вкладників це більша частка короткострокових депозитів, а з боку банківських установ достатньо дорогими та нестабільними. На нашу думку на ці процеси впливають декілька причин: непослідовні та помилкові дії уряду та наглядових органів, нестабільна політична ситуація в країні, недовіра до банків, негативний досвід попередніх «взаємин» між банком та його клієнтами.

Актуальною ця тема є тому, що формування збалансованої ресурсної бази дозволить проводити широке коло активних операцій банку з використанням наявних ресурсів і максимально зрівноважить усі ризики. Зміцнення ресурсної бази сприяє підвищенню можливостей банків у задоволенні поточних та інвестиційних потреб суб'єктів господарювання і домогосподарств у додаткових фінансових ресурсах. Однак в останні роки, період кризи, управління депозитних ресурсів є проблемним, так як з боку вкладників це більша частка короткострокових депозитів, а з боку банківських установ достатньо дорогими та нестабільними. На нашу думку, на ці процеси впливають декілька причин: непослідовні та іноді помилкові дії уряду та наглядових органів, нестабільна політична ситуація в країні, низький рівень життя та доходів у суспільстві, недовіра до банків, негативний досвід попередніх «взаємин» між банком та його клієнтами та інші проблеми. Саме за цих причин доцільним є більш глибоке вивчення теоретичних основ питання щодо управління депозитних ресурсів банку.

Даній темі приділяють значну увагу науковці і практики банківської галузі. За результатами проведеного дослідження нами визначено, що дослідженню питань управління депозитних ресурсів банків присвячено достатньо велику кількість праць вчених та практиків, а саме: О.І. Барановського, О.В. Дзюблюка, О.О. Затварської, Л.В. Жердецької, В. В. Коваленко, Л.М. Перехрест, Н.П. Погореленко, Б.І. Пшика, О.С. Сергєєвої. Ґрунтовні пропозиції щодо оцінки та управління депозитних ресурсів банків представлені у роботах Г.М. Азаренкової, Ж.М. Довгань, І.І. Д'яконової, К.М. Жулінської, Г.Т. Карчевої, В.І. Міщенко, С.В. Науменкової, І.М. Чмутової та ін.

Метою дослідження є дослідження теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення розвитку ринку депозитних ресурсів в банківських установах України.

Відповідно до поставленої мети, **завданнями** дослідження є:

- визначити місце та роль «депозитних ресурсів» на ринку загальних ресурсів в банківських установах;
- ознайомитись з правовим та законодавчим регулюванням щодо організації формування банками депозитних ресурсів;
- провести аналіз сучасного стану діяльності банків України щодо формування депозитних ресурсів;
- оцінити діяльності ПАТ АБ «Укргазбанк» щодо формуванню депозитних ресурсів;
- проаналізувати розміщення ресурсної бази ПАТ АБ «Укргазбанк» в активні операції;
- ознайомитись з діяльністю банків щодо формування депозитних ресурсів в міжнародному просторі;
- розробити прогноз щодо управління депозитних ресурсів ПАТ АБ «Укргазбанк»;
- надати рекомендації щодо формування депозитних ресурсів для банківських установ України.

Об'єктом дослідження є процес формування депозитних ресурсів ПАТ АБ «Укргазбанк» у період ринкової економіки України.

Предметом дослідження є теоретично-методичні аспекти формування депозитних ресурсів в банківських установах в Україні та світі.

Інформаційною базою дослідження становлять матеріали фахових періодичних видань, закони та нормативно-правові акти органів державної влади, до видання яких віднесено регулювання діяльності КБ в Україні; дані Державної служби статистики України, Міністерства фінансів України, Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, аналітичні та статистичні матеріали Національного банку України, фінансова звітність КБ, офіційні ресурси мережі Інтернет.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (67 найменувань) і додатків. Загальний обсяг роботи становить 106 сторінок. Основний зміст викладено на 95 сторінках. Робота містить 14 таблиць, 27 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти формування депозитних ресурсів банками України**» було досліджено, що багатьма вченими ототожнюються поняття банківських ресурсів, фінансових ресурсів та депозитних ресурсів, що є неправильним як теоретично, так і практично. Кожне з цих понять віддзеркалює різний зміст та сутність.

Термін «депозитні ресурси банку» запропоновано такими вченими як Л. Батракова, яка вважає, що депозитні ресурси – це різницю між сумою пасивів банку і сумою основних засобів, нематеріальних активів, залишків запозичених, що направлені в фонд регулювання депозитних ресурсів та

ліквідних активів, що не використовуються для видачі позичок; Л. В. Кузнецова вважає, що депозитні ресурси банку – це сукупність грошових коштів (частина фінансових ресурсів), що банк використовує для створення та реалізації кредитних продуктів та послуг; автори фінансово-кредитного енциклопедичного словника дають визначення «депозитних ресурсів» як частину сукупності ресурсів, що відображені у пасивній частині балансу комерційних банків та використовуються ними у процесі кредитування.

Розглянувши сутність депозитних ресурсів, можемо стверджувати, що депозитні ресурси формуються з фінансових ресурсів. Багатьма вченими ототожнюються поняття депозитних і фінансових ресурсів, однак в нашому дослідженні ми довели, що поняття фінансові ресурси та депозитні – різні. На нашу думку, депозитні ресурси – вузьконаправлені грошові кошти, які використовуються банківськими установами для кредитування. Основою депозитних ресурсів є залучені та запозичені кошти. Якщо розглядати в розрізі строковості, то основним ресурсом для формування депозитних ресурсів є строкові кошти, так як вони більш стабільні та надійні.

Зазначено, що діяльність українських банків щодо управління депозитних ресурсів регламентується нормативно-законодавчою базою України, а саме Конституцією України (від 28.06.1996 № 254к/96-ВР), Цивільним кодексом України (№ 435-IV від 16.01.2003), Господарським кодексом України (№ 436-IV від 16.01.2003), Законом України «Про Національний банк України» (від 20.05.1999 № 679-XIV), Законом України «Про банки та банківську діяльність» (від 07.12.2000 № 2121-III), Основними засадами ГКП України, депозитною та кредитною політикою банків, Постановою Правління Національного банку України від 28 серпня 2001 року № 368 «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні».

У другому розділі «**Аналіз формування депозитних ресурсів банками України**» досліджено, що українська банківська система характеризується високим ступенем ризику, зокрема в сучасних умовах поживлення та росту масштабів банківської діяльності, диверсифікації банківських операцій, збільшення рівня трудомісткості банківських технологій та посилення банківської конкуренції.

Нами було проаналізовано динаміку депозитного портфелю банківської системи України та визначено, що протягом усього дослідження з 01.01.2015 р. по 01.01.2020 р. депозитний портфель БСУ зростає, однак помірними темпами. Так, станом на 01.01.2015 рік сума коштів на депозитних рахунках в банківських установах України складала 663,223 млрд. грн., а вже на 01.01.2020 року цей показник склав 1122,997 млрд. грн.

З огляду на проведений аналіз депозитного портфелю БСУ по строках можемо сказати, що питома вага різних ресурсних елементів у загальному обсязі депозитних ресурсів змінювалася, однак без різких стрибків, окрім депозитів від 1 року до 2 років за 2015 рік, коли їхня частка зменшалася майже на 12 %; при цьому частка депозитів на вимогу зросла на 9 %. На

нашу думку, на зниження депозитів від 1 року до 2 років вплинуло в першу чергу недовіра населення до банківського сектору та нестабільна соціально-політична ситуація в країні. За період з 2014 по 2019 рр. частка депозитів на вимогу зросла: так на 01.01.2015 рік вони склали 39,1 % у структурі депозитного портфелю, а станом на 01.01.2020 рік – 55,06 %.

Аналізуючи депозитний портфель БСУ в іноземній валюті по строках, можемо зробити наступні висновки. Кошти «від 1 року до 2 років» в іноземній валюті з 2014 року по 2016 рік зменшилися майже на 35 % та становили на 01.01.2016 – 84,304 млрд. грн. В наступні періоди з 2016 року по 2018 рік кошти «від 1 року до 2 років» відбулося збільшення, однак станом на 01.01.2020 вони зменшилися та становили 62,995 млрд. грн. Кошти в іноземній валюті «більше 2 років» не демонстрували значних змін, окрім періоду з 2017 року по 2018 рік, коли ріст був більше ніж 300 %. Однак станом на 01.01.2020 кошти «більше 2 років» склали 19,369 млрд. грн.

Розглянувши депозитний портфель БСУ у розрізі регіонів, можемо стверджувати, що станом на 01.01.2020 рік лідером за залишками депозитів є Київський регіон, на його долю припадає 49,73 % всього депозитного портфелю банківської системи України. Це пояснюється високою концентрацією банківських установ, великих числом суб'єктів господарювання, які обслуговуються в регіоні та високими доходами населення. Таким чином маємо ще одну особливість, яка впливає на формування депозитних ресурсів. Дедалі частіше на формування депозитних ресурсів впливає не чинники кредитної діяльності, а саме регіональний аспект, що провокує дисбаланс по регіонам та нерівномірному розвитку.

Нами було з'ясовано, що фінансові ресурси ПАТ АБ «Укргазбанк» формуються, загалом, завдяки строковим депозитам та коштам до запитання. Так, станом на 01.01.2015 рік частка строкових депозитів складала 35,97 % в протизвагу коштам до запитання, частка яких була в півтора рази менше і складала 15,05 %, що є позитивним явищем, так як строкові кошти є більш стійкими та надійними. У 2016 році строкові кошти склали 42,02 %, а кошти до запитання – 31,81 %. За рік, у 2017 році, частка строкових коштів зросла і становила 49,37 %, кошти до запитання становили – 45,47 %. У 2018 році частка коштів до запитання збільшилася та превалювала над строковими коштами та становила станом на 01.01.2018 р. – 49,59 % усіх зобов'язань, а строкові кошти – 45,80 %. Це означає, що соціально-політичні умови в країні створювали ризики майбутніх втрат та збільшували рівень недовіри населення до банківського сектору. Так, станом на 01.01.2020 р. строкові кошти склали 47,77 % від зобов'язань, а кошти до запитання – 37,40 % від зобов'язань.

Отже, узагальнюючи результати проведеного дослідження щодо аналізу депозитного портфелю, можливо відмітити, що ПАТ АБ «Укргазбанк» постійно нарощує ресурсну базу та здійснює свою діяльність з метою надання широкого спектру банківських послуг, які своєчасно відповідають на потреби ринку та збільшують ринкову вартість Банку.

У третьому розділі «Напрями удосконалення формування депозитних ресурсів банківськими установами України» проаналізовано, що в нестабільній економічній ситуації у країні банкам дедалі важче формувати депозитні ресурси, особливо на довгий термін. Так, банки прагнуть збільшити питому вагу строкових коштів у своїй структурі зобов'язань, встановлюючи вищу процентну ставку по цих депозитах. Однак в рамках тієї політичної ситуації, яка склалася в Україні, довіра населення до банківського сектору низька, звідси високий рівень коштів на вимогу – дешевих та нестабільних коштів.

В деяких країнах Європи та Азії банківські установи разом з регуляторами банківської системи – центральні банки – ввели в банківську практику нульові та від'ємні процентні ставки. На сучасному етапі кількість країн, які мають від'ємну відсоткову ставку, на даний момент 4: Швейцарія, Данія, Швеція, Японія. Всі ці країни вводять від'ємні відсоткові ставки задля стимуляції розвитку бізнесу та економічного росту.

Аналізуючи ставки за депозитами, можемо відзначити тенденцію збільшення / зменшення процентних ставок за кредитами. Відмітимо що до країн, у яких відсоткові ставки за депозитами та кредитами максимальні, можна віднести Білорусь – 27,65 %, Аргентину – 24,55 %, Іран – 18,03 %, Монголія – 15,10 %, а за ними усі країни третього світу. Перелік країн, відсоткові ставки яких набувають мінімальних значень, доволі передбачуваний, а саме: Швейцарія, Гонконг, США, Сінгапур, Німеччина, банківські системи яких характеризуються високою фінансовою стійкістю та динамічністю розвитку.

Визначено, що при виборі банківської установи для розміщення своїх коштів, клієнт керується сукупністю чинників, серед яких найважливішими є значення процентної ставки по депозитам та гарантування вкладів з боку держави. За рівнем дохідності українські банки пропонують досить вигідні умови для вкладників, тоді як дохідність за депозитами в розвинутих країнах низька, що пов'язується з можливими втратами. Однак зарубіжна практика показує, що західні банківські системи є досить надійними та стійкими, а депозити фізичних (в деяких країнах в юридичних) осіб захищені фондом гарантування вкладів. Тому відсоткова ставка за депозитами фізичних осіб в зарубіжних країнах не перевищує 2 % (наприклад, Швейцарія, США, Італія). Відмітимо, що максимальна сума відшкодування вкладів фізичних осіб у США – 250 000\$, що свідчить про стабільність банківської системи Сполучених Штатів.

Сучасні депозитні операції потребують удосконалення для заохочення нових клієнтів. Одним із перспективним напрямом є мультирежимні депозитні рахунки. Клієнтам банку це надасть додаткові можливості щодо використання своїх коштів із прийнятним рівнем доходів.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі наведено теоретичне узагальнення і вирішенні завдань, які полягають у визначенні теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення формування депозитних ресурсів банками України.

За результатами виконаної кваліфікаційної роботи зроблено такі висновки:

1. На основі аналізу теоретичних матеріалів нами було розтлумачено сутність поняття «депозитні ресурси». Депозитними ресурсами є сукупність грошових коштів (частина фінансових ресурсів), що банк використовує для створення та реалізації кредитних продуктів та послуг.

Багатьма вченими як вітчизняними, так і західними поняття «депозитні ресурси» ототожнюються з банківськими та фінансовими, що є абсолютно недоречним. Депозитні ресурси є частиною фінансових ресурсів, а фінансові, в свою чергу, входять до банківських ресурсів.

2. Нами була розглянута нормативно-правова база, яка регулює процес формування депозитних ресурсів через: Закони (акти вищого органу державної влади це Конституція України, Господарський кодекс, Цивільний кодекс), нормативні акти, положення (які видаються іншими органами державної влади й управління відповідно до їх компетенції), внутрішні банківські інструкції та розпорядження.

3. Нами було проаналізовано динаміку депозитного портфелю банківської системи України та визначено, що протягом усього дослідження з 01.01.2015 по 01.01.2020 рр. депозитний портфель БСУ зростає, однак помірними темпами. Так, станом на 01.01.2015 рік сума коштів на депозитних рахунках в банківських установах України складала 663,223 млрд. грн., а вже на 01.01.2020 року цей показник склав 1122,997 млрд. грн.

З огляду на проведений аналіз депозитного портфелю БСУ по строках можемо сказати, що питома вага різних ресурсних елементів у загальному обсязі депозитних ресурсів змінювалася, однак без різких стрибків, окрім депозитів від 1 року до 2 років за 2015 рік, коли їхня частка зменшалася майже на 12 %; при цьому частка депозитів на вимогу зросла на 9 %. На нашу думку, на зниження депозитів від 1 року до 2 років вплинуло в першу чергу недовіра населення до банківського сектору та нестабільна соціально-політична ситуація в країні. За період з 2014 по 2019 рр. частка депозитів на вимогу зросла: так на 01.01.2015 рік вони склали 39,1 % у структурі депозитного портфелю, а станом на 01.01.2020 рік – 55,06 %.

Основною проблемою наявної ресурсної бази банків є їх короткостроковість, тобто найбільшу питому вагу у структурі депозитного портфелю складають депозити «на вимогу». Депозити «на вимогу» обмежують діяльність банків в довгостроковій перспективі, а також вони можуть стати каталізатором для зниження ліквідності при масовому вилученні депозитів населенням.

4. Нами було з'ясовано, що фінансові ресурси ПАТ АБ «Укргазбанк» формуються, загалом, завдяки строковим депозитам та коштам до запитання. Так, станом на 01.01.2015 рік частка строкових депозитів складала 35,97 % в противагу коштам до запитання, частка яких була в півтора рази менше і складала 15,05 %, що є позитивним явищем, так як строкові кошти є більш стійкими та надійними. У 2016 році строкові кошти склали 42,02 %, а кошти до запитання – 31,81 %. За рік, у 2017 році, частка строкових коштів зросла і становила 49,37 %, кошти до запитання становили – 45,47 %. У 2018 році частка коштів до запитання збільшилася та превалювала над строковими коштами та становила станом на 01.01.2018 – 49,59 % усіх зобов'язань, а строкові кошти – 45,80 %. Це означає, що соціально-політичні умови в країні створювали ризики майбутніх втрат та збільшували рівень недовіри населення до банківського сектору. Так, станом на 01.01.2020 строкові кошти склали 47,77 % від зобов'язань, а кошти до запитання – 37,40 % від зобов'язань.

Слід відзначити, що ПАТ АБ «Укргазбанк» неухильно збільшує розмір зобов'язань, наслідком чого є потенційне збільшення обсягів формування депозитних ресурсів.

5. На основі проведеного аналізу можемо зробити висновок, що для ПАТ АБ «Укргазбанк» характерний високий потенціал щодо отримання прибутку, в досягненні якого вирішальними факторами виступають саме внутрішні. Це дає можливість до планування операційної діяльності банку. Так за останні три роки з 01.01.2017 по 01.01.2020 чистий прибуток ПАТ АБ «Укргазбанк» демонструє неухильний ріст, що свідчить про ефективність та доцільність впровадженої політики.

6. Аналізуючи ставки за депозитами, нами визначено тенденцію збільшення / зменшення процентних ставок за кредитами. Відмітимо що до країн, у яких відсоткові ставки за депозитами та кредитами максимальні, можна віднести Білорусь – 27,65 %, Аргентину – 24,55 %, Іран – 18,03 %, Монголія – 15,10 %, а за ними усі країни третього світу. Перелік країн, відсоткові ставки яких набувають мінімальних значень, доволі передбачуваний, а саме: Швейцарія, Гонконг, США, Сінгапур, Німеччина, банківські системи яких характеризуються високою фінансовою стійкістю та динамічністю розвитку.

7. Для забезпечення надходжень коштів від населення до банківських установ рекомендуємо запровадити мультирежимні депозити. Впровадження мультирежимних депозитних рахунків забезпечить оптимізацію депозитного портфелю та збільшить надходження коштів як на строкові, так і на ощадні рахунки.

8. Побудовано економіко-математичну регресійну модель взаємозв'язку обсягу грошових коштів залучених на депозитні рахунки та кредитів, наданих в інвестиційну діяльність. На основі вхідних даних побудовано кореляційне поле та визначено, що між обсягами депозитів та кредитами, наданими в інвестиційну діяльність, існує лінійна кореляційна залежність.

Таким чином, значення зазначених коефіцієнтів свідчать про достатньо високий рівень якості та адекватності моделі, що дає можливість використовувати її для прогнозу необхідного обсягу депозитних вкладень як інвестиційного ресурсу.

9. Було надано рекомендації щодо усунення депозитів на вимогу з заміною на строкові депозити, починаючи зі строковості від 1 тижня; забезпечення додаткових внесків до строкових вкладів, також лібералізація розрахунків коштами, які розміщені на строкових та ощадних рахунках.